

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto

HE 61/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 84 ja 85 b §:n ja eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto on pyytänyt Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 84 ja 85 b §:n ja eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.

SAK kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiasta seuraavaa.

Korotuksen vaikutukset osuvat voimakkaammin pienituloisiin

Hallituksen kehysriihessä sopimat lisäsopeutukset ovat yhteensä noin kolme miljardia euroa, jakautuen suurin piirtein tasan leikkausten ja veromuutosten kesken. Hallituskauden sopeutuksen kokonaisuutta ei kuitenkaan voida pitää veropainotteisena, koska yhteensä suunnitellusta yhdeksän miljardin sopeutuksesta vain 1,5 miljardia on varsinaisia verotoimia. Tästäkin 1,5 miljardista enemmistö, noin 1,2 miljardia, on merkitty nyt käsillä olevalle arvonlisäverotuksen korotukselle.

Korotuksen fiskaaliset vaikutukset ovat riippuvaisia siitä, miten korotus valuu hintoihin. On arvioitu, että yleisesti ottaen arvonlisäveron korotuksesta arviolta kaksi kolmasosaa välittyy hintoihin¹. Voidaan todeta, että arvonlisäveron korotukset todennäköisesti valuvat hintoihin paremmin kuin arvonlisäveron alennukset².

Sopeutuksen näkökulmasta hallituksen olisi ollut järkevämpää ottaa käyttöön myös verotoimia, jotka kohdistuvat esimerkiksi pääomiin, varallisuuteen ja päästöihin. Tämä olisi tehnyt sopeuttamisen kokonaisuudesta tasapainoisemman ja oikeudenmukaisemman.

Hallituksen laatimaa sopeutuksen kokonaisuutta ei voida pitää veropainotteisena tai oikeudenmukaisena. Verotoimien laajempi käyttöönotto olisi perusteltua.

Tarvetta monipuolisemmalle ja oikeudenmukaisemmalle verotuksen kokonaisuudelle puoltaa myös se, että arvonlisävero on regressiivinen vero, joten korotuksen vaikutus on tuntuvampi pieni- kuin suurituloisilla. Esityksen mukaan suhteellinen ostovoima heikkenisi eniten alimmassa tulokymmenyksessä ja vähiten ylimmässä tulokymmenyksessä. Alimmassa

¹ Kts. esim. Miten arvonlisävero vaikuttaa kuluttajahintoihin? VATT-keskustelualoitteita 380. 2005.

² Laajemmin kts. esim. Tax by design: The Mirrlees Review, s. 148–230. 2011.

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

tulokymmenyksessä ostovoima heikkenisi noin 0,67 prosenttia ja ylimmässä 0,42 prosenttia.

Verojaoston tulisi lausunnossaan painottaa alv-korotuksen tulonjakovaikutuksia ja tarvetta kompensoivia toimille vaikutusten minimoimiseksi.

Lähtökohtaisesti indeksisidonnaisten sosiaalietuuksien tason kasvu lieventää verokantojen korotuksen tulonjakovaikutuksia. Lievennys tapahtuu kuitenkin viiveellä johtuen indeksitarkistusten ajoituksesta. Koska eräiden indeksisidonnaisten sosiaalietuuksien tarkistukset on jäädytetty vuoteen 2027 saakka, tämä pienentää suhteellisia ostovoimavaikutuksia tasaavaa mekanismia tulokymmenysten välillä. Vastaavaa haastetta ei ole eläkkeiden osalta, koska eläkkeiden indeksikorotukset on pidetty ennallaan.

Ottaen huomioon hallituksen tekemät sopeutukset ja arvonlisäveron regressiivisyys, tulonjakovaikutusten tasaamiseksi olisi tarkoituksenmukaista tehdä sosiaalietuuksiin indeksitarkistukset.

Esityksen mukaisen korotuksen myötä Suomen yleinen alv-kanta tulee olemaan EU:n toiseksi korkein Unkarin jälkeen. **Jos tätä pidetään kilpailukykyongelmana, korotusta olisi voinut madaltaa ottamalla käyttöön muita verotoimia, joista mainittu aiemmin tässä lausunnossa.**

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2024. Voimaantuloaikataulua voidaan pitää nopeana, ottaen erityisesti huomioon, että hallituksen esityksen ja lain voimaantulon välissä on lomakausi. Huomionarvoista on, että esitetyn korotuksen lisäksi arvonlisäveron alarajahuojennus päättyy vuoden 2024 lopussa³.

Jos hallitus haluaa pitää kiinni omista sopeutustavoitteistaan ja välttää EU:n alijäämämenettelyn, alv-korotusten esitetty voimaantuloaikataulu lienee perusteltu. Jos voimaantuloa lykätään, hallituksen omat tavoitteet vaatisivat muita (vero)toimia alijäämän kuromiseksi.

Yleisen alv-kannan korotus puolikkaaseen prosenttiin (25,5 prosenttia) tasaprosentin (esim. 25,0 prosenttia) sijasta perustuu ilmeisesti siihen, että hallituksen kehysriiheen asettama euromääräinen sopeuttamistavoite on saatu täytettyä. Kannan asettaminen puolikkaaseen prosenttiin voi aiheuttaa joillekin toimijoille teknisiä haasteita erityisesti esityksen

³ Vaikutuksista tarkemmin kts. esim. The effects of size-based regulation on small firms: evidence from VAT threshold. VAT Working Papers 75. 2016. & Yritysten hallinnolliset kustannukset selittävät ALV-alarajan aiheuttamat vaikutukset. VAT Policy Brief 1/2019. 2019.

Kasvu ja vaikuttaminen -osasto

voimaantuloaikataulu huomioiden. Hallinnollisen työmäärän ja syntyvien kustannusten hajonta on kuitenkin väistämättä suurta eri yritysten välillä.

Asiaan liittyvässä keskustelussa on huomioitava myös taloudellisen tehokkuuden näkökulma eli se, että yleisellä arvonlisäverokannalla on myös vaikutuksia työllisyyteen ja bruttokansantuotteeseen. Vaikutukset liittyvät myös harmaan talouden torjuntaan ja tiettyjen vientialojen kilpailukykyyn.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry